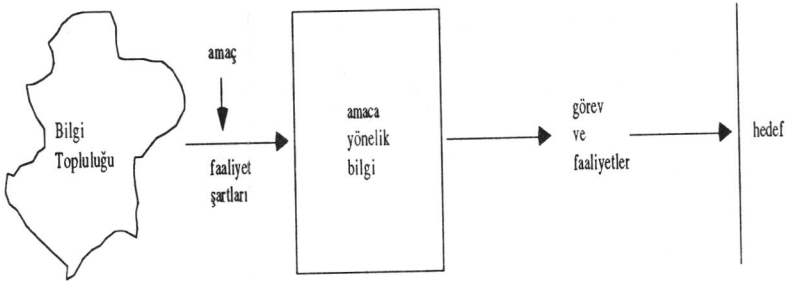

"AMACA YÖNELİK BİLGİ" (INFORMATION)'NİN ARZ, TALEP VE KULLANIMI

Dr. Sema YEŞİLYURT
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
Çapa Tıp Fakültesi

İşletmeler, önlerine çıkan olgu ve olayları kendi karar ve kontrolleri ile, sevk ve idare eden birimler olup; kar amacı gütsün gütmecin bütün işletmelerin bilgi girdisine ihtiyaçları vardır. Bilgi girdisinin sağlanması için mutlaka bir karşılık ödenmesi gerekmektedir. Önemi ve buna bağlı olarak fiyatı her geçen gün artan bilgi unsurunun elde edilmesi, kullanılması veya saklanması söz konusu olduğunda; maliyetin minimum olması, buna karşılık o bilginin en iyi şekilde kullanılarak örgüte sağlanan katkının optimize edilmesi için bilinmesi ve yapılması gerekenlerin neler olabileceği önemle bir tartışma konusudur.

İşletmenin amaçlarına yönelik işlevi olan bilgiler olmaksızın plana uyarı ve kontrol edilen örgütsel faaliyetlerden söz edilemez. Bu bilgiler yönetsel karakterleri açısından ele alındıklarında "amaca yönelik bilgi" olarak tanımlanabilirler.

Şekil 1. Amaca Yönelik Bilgi

"Amaca yönelik bilgi" kavramı çerçevesi Wittman tarafından ortaya atılmış olup, bugün daha çok işletme iktisadında kullanılmaktadır. "Information" sözcüğü ile aynı anlamda kullanılan "amaca uygun bilgi"; amaca yönelik olarak kullanılan, belli amaca hizmet eden bilgidir. Öyle bir genel tanım- la, iki farklı kavram arasındaki anlam farkının ortaya konulması önemlidir. "Amaca yönelik bilgi" yerine "bilgi" kavramının konulması yanlış olacaktır. Çünkü bilgi topluluğunun sadece bir bölümü amaca yönelik olmaktadır. Bu bilgi kesimi ise belirli faaliyetler ve her defasında söz konusu olan değişik du- ruma göre değişmektedir. (1)

Amaca yönelik bilgiler, iş görmede bir etkinliği bulunan bilgilerdir. Sistem içindeki bir bilgi akışı, sistemde bir davranışa neden oluyorsa, bir in- formation yani "amaca yönelik bilgi", aksi halde sadece "bilgi" söz konusudur.

Değişken bir görünüm arzeden insan ihtiyaçları sürekli genişleyen bir alana yayılmaktadır. Örgütsel çevredeki dinamizm ve komplekslik sürecinin doğurduğu sonuçları engellemek mümkün olmamaktadır. Örgüt içindeki iş- bölümü oldukça fazlalaşmış, pazarlar büyümüş ve farklılaşmıştır. Bu süreç halen devam etmektedir.

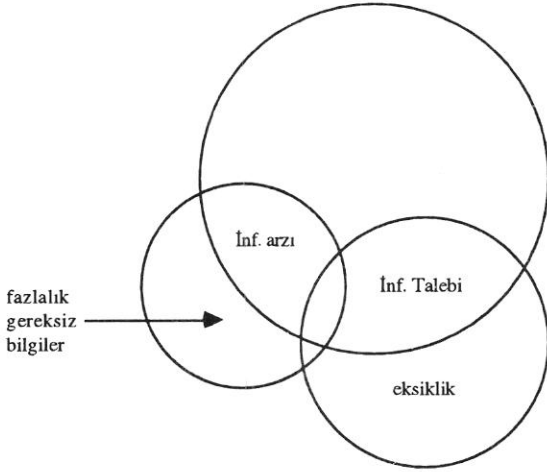
Söz konusu gelişme ve değişimler uluslararası çerçevede oluşmakta, globallik kavramı önem kazanmaktadır. Hızları gitgide artan teknik aşamalar ve ürün hayat dönemleri, bu gelişmelerin yönünü belirleyen en önemli iki un- sur olarak göze çarpmaktadırlar.

Çağımızda teknik tabanın gelişmesi, ulaşabilirliğinin artması ile hızla artmaya başlayan globalleşme olgusunda, en önemli etmen iletişimidir.

"Amaca yönelik bilgi"nin biraz önce vurgulanan yönetsel anlamının yanısıra, kayda değer bir ekonomik anlamı da vardır. Yapılan araştırmalar, ekonomide ortaya çıkan bütün harcamaların en az %50'sinin "bilgi edinme" giderleri olduğunu ortaya çıkartmıştır. Bu oran giderek artmaktadır. Bilginin gerekli kısımlarını özümleyip işleyen ve bilgi üreten kuruluşlar (örn; resmi örgütler) söz konusu olduğunda da oran daha da yüksek olacaktır. Bu gerçek- ten yola çıkıldığında "amaca yönelik bilgi"nin önemi biraz daha belirginleş- mektedir. (2)

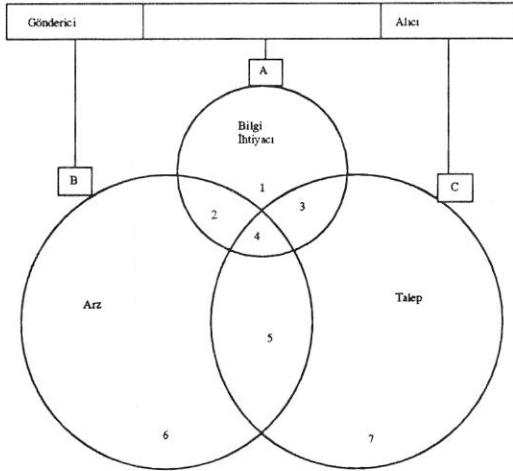
Bilişim sistemlerinin kendi yapıları içerisinde bir yandan bilgi arzı, diğer yandan bilgi talebi oluşmaktadır. Bilgi arzı, sistem içinden veya siste- min dışındaki kaynaklar kullanılarak örgüte bilgi sağlanması sırasında ortaya

çıkılmaktadır. Bir sitemde bilgiye ihtiyacı olan her eleman, kullanacağı bilgiyi talep etmektedir. (3)

Şekil 2. Bilgi Arz ve Talebi

Bilgi arz ve talebin yanında açıklanması gereken bir üçüncü kavram bilgi ihtiyacıdır. Bu kavramı, belirli bir görevin yerine getirilmesi için kullanılması gereken bütün bilgilerin toplamı olarak tanımlayabiliriz.

Şekil 3. Amaca Yönelik Bilgi İhtiyacı.

- 1: Ne arz ne de talep edilen bilgiler (amaca yönelik bilgi=information)
- 2: Arz edilen ama talep edilmeyen bilgiler
- 3: Talep edilen, ama arz edilmeyen bilgiler
- 4: Arz ve talep edilen bilgiler
- 5: Arz ve talep edilen fakat gerekli olmayan haberleri
- 6: Arz edilen ancak ne talep edilen, ne de gerekli olan haberler
- 7: Talep edilen ancak ne arz edilen, ne de gerekli olan haberler

Tüm sistemlerde olduğu gibi, örgütsel sistemler de şu üç unsuru içermektedir.

- işbirliği için istek
- ortak amaç ve çıkarlar
- iletişim

İletişim sistemi olmayan bir örgüt düşünülmesi imkansızdır. Zira hiçbir örgütsel faaliyet informasyon yürütülemez. (4)

Örgütsel kararlar günden güne daha karmaşık ve yoğun bir hale gelmekte, ulaşılan sonuçların şüphe götürmez bir hükme bağlanması da imkansızlaşmaktadır. Doğru ve kesin bir sonuca varmak, ancak bilgi gereksiminin filtrelenmesi ile mümkündür. Bilgi gereksinimi geçerli olan hedef ve faaliyet koşulları ile birlikte o görevin kapsamını ortaya koyan bir unsurdur. Hangi bilgilere gereksinim duyulduğu konusundaki filtreleme işlemi de oldukça güçtür. Yapılacak iş, her seferinde, faaliyet koşulları ve mevcut olan diğer etkenler incelenerek, duruma göre uygun görülebilecek bir seçimdir. (5)

Durumsal bir yaklaşım ile davranmak, optimal bir sonuca ulaşmayı sağlayabilir. Fakat yine de uygulama da, "amaca yönelik bilgi" (information) gereksinimini belirleyecek olan kriterlerin kesin bir biçimde ortaya konması için bir çözüm bulunamamıştır.

Dipnotlar

- (1) Waldermar Wittman, Unternehmung und Unvollkommene Information. Unternehmerische Voraussicht, Ungewissenheit und Planung, Köln ve Opladen, 1987.
- (2) Adrian Mc Donough, Information and Management Systems, New York, 1983, s.5.
- (3) J.Berthel, Diether Moews, Information und Planung in Industriellen Unternehmen. Eine empirische Studie, Berlin, 1970, s.83.
- (4) Sema Yeşilyurt, Bilginin Yararı ve Maliyeti, Yayınlanmamış Bildiri, İstanbul, 1991.
- (5) Sema Yeşilyurt, Örgütsel İletişim Sorunu ve İletişim İlişkilerinin İyileştirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1986.